

Цивільна юрисдикція

ПРО ПІДСУДНІСТЬ СПРАВИ ЗА ПОЗОВОМ ПРО РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ*

У липні 2017 р. А. звернулася до суду з позовом до В. про розірвання шлюбу.

Рішенням Підволочиського районного суду Тернопільської області від 27 грудня 2017 р. позов А. задоволено.

Постановою Апеляційного суду Тернопільської області від 12 квітня 2018 р. рішення Підволочиського районного суду Тернопільської області від 27 грудня 2017 р. скасовано. Позов А. залишено без розгляду.

Судове рішення апеляційного суду мотивоване тим, що сторони проживають і працюють у Польщі, відповідач є громадянином Польщі, тому позовна заява щодо розірвання шлюбу між подружжям має розглядатись судом у Республіці Польща. Крім того, на час звернення з цим позовом до суду, справа про розірвання шлюбу сторін вже розглядалася в Окружному суді у місті Варшава, тому позов, поданий до Підволочиського районного суду Тернопільської області, підлягав залишенню без розгляду.

Суд касаційної інстанції встановив, що оскаржуване судове рішення суду апеляційної інстанції ухвалене з додержанням норм матеріального та процесуального права.

Відповідач В. є громадянином Республіки Польща.

Позов про розірвання шлюбу подано А. до В. в Окружний суд у місті Варшаві та підтверджено, що справа за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу в Окружному суді у місті Варшаві, U1, Сімейне апеляційне відділення, розглядається.

Ухвалою Верховного Суду України від 6 вересня 2017 р. підсудність цивільної справи за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу визначено Підволочиському районному суду Тернопільської області.

Згідно зі ст. 497 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У міжнародному праві категорія “підсудність” застосовується для визначення розподілу як компетенції між судами існуючої в державі

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 жовтня 2018 р. у цивільній справі № 604/614/17, сформований Л. Сидоровою.

системи розгляду цивільних справ, так і компетенції судів щодо вирішення справ з іноземним елементом, тобто міжнародної підсудності.

Вирішуючи питання про підсудність справ з іноземним елементом, суди України відповідно до вимог статей 2, 497 ЦПК України повинні керуватися нормами Закону України “Про міжнародне приватне право” (далі – Закон) та нормами відповідних міжнародних договорів.

Закон встановлює порядок урегулювання приватноправових відносин, які хоча б через один зі своїх елементів пов’язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок, зокрема, визначає підсудність судам України справ з іноземним елементом (п. 3 ч. 1 ст. 1, статті 75–77 Закону).

У пункті 2 ч. 1 ст. 1 Закону встановлено, що іноземний елемент – ознака, яка характеризує приватноправові відносини, що регулюються Законом, та виявляється в одній або кількох із таких форм:

- хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою;
- об’єкт правовідносин перебуває на території іноземної держави;
- юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави.

Положеннями статей 60, 63 Закону встановлено, що припинення шлюбу та правові наслідки його припинення визначаються правом, яке діє на цей час щодо правових наслідків шлюбу.

Правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, тобто правом тієї держави, громадянами якої вони є одночасно, а за його відсутності – правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один із подружжя все ще має місце проживання у цій державі.

Відповідно до ст. 75 Закону підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що під час провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися, крім випадків, передбачених у ст. 76 Закону.

Суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

Відповідно до ст. 26 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (договір ратифіковано постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 р. № 3941-ХІІ) розірвання шлюбу проводиться згідно з за-

конодавством тієї Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя в момент порушення справи.

Якщо в момент порушення справи один із подружжя є громадянином однієї Договірної Сторони, а другий – громадянином іншої Договірної Сторони, розірвання шлюбу проводиться згідно з законодавством тієї Договірної Сторони, на території якої вони мають місце проживання. Якщо один із подружжя має місце проживання на території однієї Договірної Сторони, а другий – на території іншої Договірної Сторони, застосовується законодавство тієї Договірної Сторони, орган якої порушив справу.

У справах про розірвання шлюбу, у випадку, передбаченому в п. 1, компетентним є орган тієї Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя в момент порушення справи.

Особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої він є (ч. 1 ст. 16 Закону).

Правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, тобто правом тієї держави, громадянами якої вони є одночасно, а за його відсутності – правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один із подружжя все ще має місце проживання у цій державі.

Таким чином, оскільки сторони проживають і працюють у Республіці Польща, відповідач В. є громадянином Польщі, на час звернення з цим позовом до суду справа за позовом про розірвання шлюбу між сторонами вже розглядалася в Окружному суді у місті Варшаві, тому Верховний Суд визнав правильним висновок про необхідність залишення позову А., поданого до Підволочиського районного суду Тернопільської області, без розгляду.

ПРО ЗМІСТ УХВАЛИ ПРО ЗАЛИШЕННЯ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ БЕЗ РУХУ ТА ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ*

Ухвалою Диканського районного суду Полтавської області від 11 січня 2018 р. скаргу особи на дії державного виконавця, подану у грудні 2017 р., визнано неподаною та повернуто її заявнику без розгляду з підстав, передбачених у ст. 185 Цивільного процесуального кодексу України (далі

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 жовтня 2018 р. у цивільній справі № 535/139/15-ц, сформований Л. Сидоровою.